

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

MILLAISTA ON YHDEKSÄSLUOKKALAISTEN KIELELLINEN OSAAMINEN?

Suomen kielen ja kirjallisuuden
arvioinnin 2019 päätulokset

Kielellinen osaaminen, etenkin äidinkielen monipuoliset taidot, ovat uuden oppimisen, sosiaalisen toiminnan ja tunne-elämän perusta. Kielten hallinta ja kielellisten taitojen kehittyminen vaikuttavat yksilön ja yhteisöjen hyvinvointiin monin tavoin. Kielellinen osaaminen on myös digitaalisen viestinnän avaintaitoja. Kyky ilmaista itseään tilanteen ja tavoitteiden mukaisesti, myönteinen käsitys itsestä viestijänä sekä taito tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä ovat perusopetuksen ydintavoitteita. Kielellisiin taitoihin nojaa niin jatko-opinnoissa suoriutuminen kuin yhteiskunnassa selviytyminen.

Sisällys

Arvioinnin tausta ja tarkoitus	4
Arvioinnin otos ja tiedonkeruu	6
Arvioinnin tehtävät	8
Arvioinnin tulokset	10
Muutokset osaamisessa ja asenteissa 2000-luvulla	29
Opettajien ajatuksia opetuksensa kehittämiseksi arvioinnin pohjalta	30
Suosituksset	31

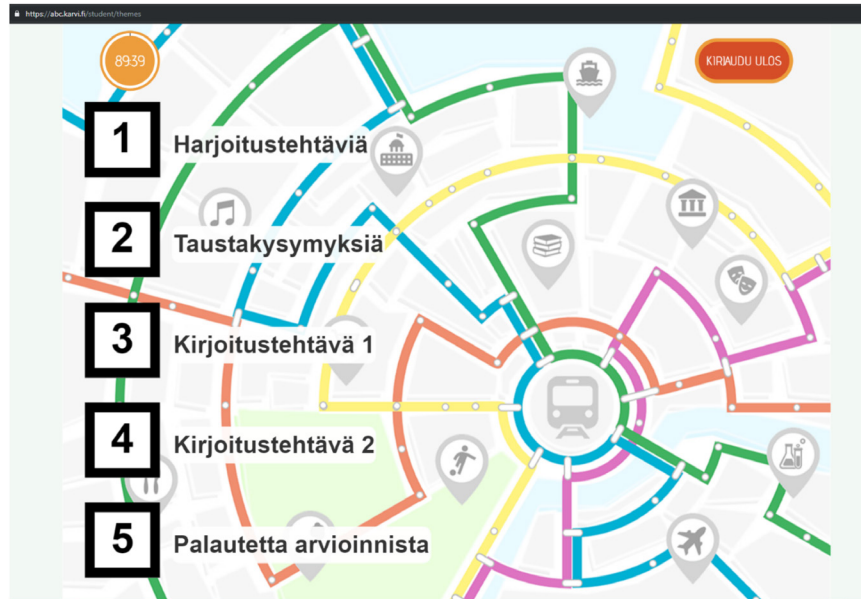
Arvioinnin tausta ja tarkoitus

Karvi toteutti keväällä 2019 suomen kielen ja kirjallisuuden oppimistulosten arvioinnin perusopetuksen 9. luokan oppilaille. Se laadittiin Karvin digitaaliseen järjestelmään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 ja Karvin suomen kielen ja kirjallisuuden viitekehyksen pohjalta. Arvioitavina olivat oppimäärän eri sisältöalueet: tekstien tulkitseminen, tekstien tuottaminen sekä kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen (kielitieto).

Arvioinnissa selvitettiin,

- missä määrin yhdeksäsluokkalaiset ovat saavuttaneet suomen kielen ja kirjallisuuden oppimisen tavoitteet perusopetuksen päättyessä
- millaiset asenteet ja käsitykset oppilailla on oppiainetta ja sen opiskelua kohtaan
- missä määrin eri taustatekijät (esimerkiksi AVI-alue, koulu, sukupuoli sekä oppilaan asenteet ja harrastuneisuus) ovat yhteydessä suomen kielen ja kirjallisuuden osaamiseen
- miten yhtäläistä oppilasarviointi suomen kielessä ja kirjallisuudessa on.

Arviointisivustosta pyrittiin tekemään mahdollisimman helppokäyttöinen ja käyttökokemukseltaan miellyttävä. Alla on kuva arvioinnin aloitusnäköistä.

Tekstien tulkinnan ja tuottamisen prosessit ovat digialustalla erilaisia kuin paperilla.

Arvioinnin otos ja tiedonkeruu

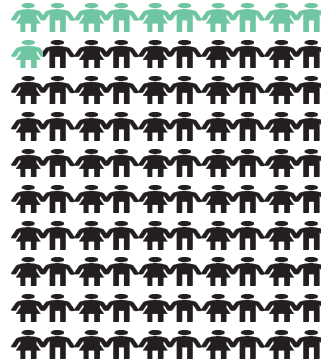

118 koulua

6044 yhdeksäsluokkalaista

=

11 % ikäluokasta
vuonna 2018–19

Taustatietoa kerättiin oppilas-,
opettaja- ja rehtorikyselyin.
Niiden avulla selvitettiin
osaamiseen yhteydessä olevia
tekijöitä, jotka selittivät
oppimistulosten vaihtelua.
Lisäksi kyselyt antoivat
tietoa oppiaineen opiskelun
käytänteistä ja opettamisesta.

Lokitietoa saatiin
järjestelmän kautta
(arvioinnin ajankäyttö,
tekstin sanamäärä).

Kirjoitustehtäviä oli kiinnostavaa tehdä ja digitaalinen järjestelmä toimi mielestäni hyvin. (oppilaspalaute)

Pidin kokeen digitaalisesta järjestelmästä. (oppilaspalaute)

Arvioinnin tehtävät

Arviointitehtävät edellyttivät oppilailta sekä monivalinta- että avovastauksia. Tehtävät olivat vaikeudeltaan eritasoisia. Ne perustuivat väljästi Bloomin (Andersonin-Krathwohlin) ajattelun taitojen kuvauksiin. Esimerkiksi tekstien tulkitsemisen taitoja arvioitiin kolmentyyppisillä tehtävillä. Ne käsittelivät

1. muistamista ja asian poimimista tekstistä
2. tekstin erittelyä ja tulkitsemista
3. tekstin sisältöjen vertailua ja kriittistä tarkastelua.

Suomen kieltä ja kirjallisuutta opitaan ja opiskellaan kielenkäyttötilanteiden pohjalta. Täten myös arviointitehtävissä haettiin laajaa tekstuaalista osaamista, ja tehtävät kohdistuivat suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärään (POPS 2014) seuraavasti:

Suomen kielen ja kirjallisuuden sisältöalue	Tehtävien kohdentuminen
Tekstien tulkitseminen	mediatekstien ja kirjallisuuden analysointi ja tulkitseminen
Tekstien tuottaminen	kantaa ottavan ja pohtivan tekstin (itsearviointi) kirjoittaminen
Kielitieto	kielen analysoiminen ja tarkastelu käsittein

Alla on esimerkki tehtävästä oppilaan näkymässä. Kyseessä on esitestaustehtävä, joka ei ollut varsinaisessa arvioinnissa mukana.

Tutustu kampanjajulisteeseen.

(Kuva avautuu suuremmaksi painamalla sitä.)

Mikä on kampanjajulisteen sanoma?

- Koira voidaan käyttää moniin eri tehtäviin.
- Koe-eläinten käyttö on väärin.
- Koe-eläimiä tarvitaan.
- Koirat ovat uhanalainen eläinlaji.

Minkä tekstin muotoon kampanjajuliste on rakennettu?

- uutisen
- aforismin
- työpaikkailmoituksen
- pakinan

Arvioinnin tulokset

Yhdeksäsluokkalaisten suomen kielen ja kirjallisuuden osaaminen oli kaupunkimaisissa, taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa hyvin tasaista. Osaamiserot oppiaineessa olivat enemminkin tyttöjen ja poikien kuin maantieteellisten alueiden välisiä. Kuitenkin Itä-Suomessa osaaminen oli jonkin verran kansallista keskiarvoa alhaisempaa.

AVI-alue	Tulos kouluarvosanoin ilmaistuna
Koko maa	7,9
Etelä-Suomi	7,9
Lounais-Suomi	8,0
Itä-Suomi	7,7
Länsi- ja Sisä-Suomi	7,8
Pohjois-Suomi	7,8
Lappi	8,0

Arvioinnin tulokset ilmaistiin kouluarvosana-asteikolla, jossa osaamisen keskiarvo asettui 7,9:ään. Se saatiin suhteuttamalla arvioinnin pistemäärien keskiarvo oppilaiden päättöarvosanojen keskiarvoon.

Keskiarvojen avulla voidaan vertailla eri oppilasryhmien osaamista toisiinsa. Sen sijaan oppiaineen sisältöalueiden keskiarvoja ei voi vertailla toisiinsa esimerkiksi tarkastelemalla, ovatko yhdeksäsluokkalaiset parempia kirjoittajia kuin lukijoita.

Tyttöjen ja poikien välinen ero osaamisessa oli kaikilla AVI-alueilla noin kouluarvosanan suuruinen (0,8–1 arvosanaa).

AVI-alue	Tulos kouluarvosanoin ilmaistuna	
	Tytöt	Pojat
Koko maa	8,4	7,4
Etelä-Suomi	8,4	7,4
Lounais-Suomi	8,4	7,6
Itä-Suomi	8,1	7,1
Länsi- ja Sisä-Suomi	8,3	7,4
Pohjois-Suomi	8,4	7,4
Lappi	8,6	7,5

Suomen kielen ja kirjallisuuden osaamisessa oli suuria eroja oppilasryhmien sisällä. Myös koulujen välillä oli eroja oppilaiden taidoissa ja tiedoissa. Erot olivat samansuuruisia kuin PISA-tutkimuksissa on havaittu.

Suomen kielen ja kirjallisuuden osaaminen – taidot ja tiedot

Tekstien tulkitsemisen taidot

Perusopetuksen päättyessä lukemiseen tekstien tulkitsemisen taitona sisältyy monenlaista osaamista. Arviointitehtävät pohjautuivat seuraaviin kriteereihin (POPS 2014):

- monimediaisten ja fiktiivisten tekstien erittelevä ja kriittinen lukeminen
- havaintojen tekeminen teksteistä
- tekstien tulkinta käsiteperustaisesti
- ymmärrys fiktion keinoista.

Tässä arvioinnissa mediateksteistä olivat tarkasteltavina nettikeskustelu, radiokeskustelu, kirjan kannet ja kampanjajuliste. Kirjallisuudesta analysoitiin ja tulkittiin novellia ja runoa.

Tehtävät kohdistuivat lukutaidon eri tasoille: Monivalinnoilla ja osin avotehtävillä mitattiin oppilaiden ajattelun prosesseista muistamista, ymmärtämistä ja analysoimista edellyttäviä tekstien tulkinnan taitoja. Avotehtävissä päästiin myös vaativampiin ajattelun taitoihin, kuten tekstin sisältöjen vertailuun ja pohdintaan.

Kaikilla AVI-alueilla tytöt olivat taitavampia mediatekstien tulkitsijoita kuin pojat. 57 % tytöistä saavutti **mediatekstien tulkitsemisessa** vähintään arvosanaa 8 vastaavan tason, kun taas pojista samalle tasolle ylsi 39 %. Dialogin muotoisen nettitekstin argumentin ja perustelujen ymmärtäminen oli haasteellista neljäsosalle perusopetuksen päättävistä, vaikka kyse on heidän oman tekstimaailmansa käyttötekstistä.

41 % yhdeksäsluokkalaisista pystyi tiivistämään sekä pääkeskustelijan mielipiteen että perustelut sille neljän osanottajan lyhyestä nettikeskustelukatkelmasta.

Tytöistä keskimäärin 66 % saavutti vähintään arvosanaa 8 vastaavan tason **kirjallisuuden tulkitsemisessa**, kun pojista tälle tasolle pääsi 36 %. Pojista noin viidennes jäi arvosanaa 6– vastaavaan tulokseen tai sen alle sekä mediatekstien että kirjallisuuden tulkitsemisessä. Hankaluudet kirjallisuuden tulkitsemisessä johtuivat heikommilla lukijoilla novellin pituudesta (oppilaspalaute).

Luetun ymmärtämisen harjoittelu yhä uusien tekstilajien ja kielenkäyttötilanteiden parissa on vielä yläkoulussakin tärkeää.

Tekstien tuottamisen taidot

Kirjoittamistehtävillä arvioitiin oppilaiden ajattelun ja tuottamisen prosesseja laajasti (POPS 2014, päättöarvioinnin kriteerit). Arvioitavina olivat mm.

- omien näkemysten ilmaisu (sisältöjen valitseminen, erittely ja valikointi)
- sisältöjen kohdentaminen vastaanottajien ja välineen mukaan
- omakohtaisten ja yleisempien merkitysten hakeminen sisällöille sekä niiden ilmaisu.

Oppilaat osoittivat tuottamistaitonsa **argumentoivan ja pohtivan tekstin kirjoittamisessa**. Ensiksi oppilaat laativat kantaa ottavan tekstin kotikuntansa asioihin. Seuraavaksi he arvioivat laatimaansa tekstiä, sen kirjoittamisprosessia ja itseään kirjoittajana.

Myös tehtävänannon tulkitseminen on lukemistehtävä, joka toimii reittinä tuottamiseen.

Oman toiminnan ja ajattelun arviointi ja sen kielentäminen oli osalle oppilaista tehtävänä uudentyypinen.

Kirjoittamisen taidot vaihtelivat keskimäärin vain hieman eri puolilla maata, mutta Itä-Suomen tulokset jäivät jonkin verran kansallista keskiarvoa alhaisemmiksi. Korkeintaan arvosanaa 6- vastaavat kirjoitustaidot oli miltei neljäsosalla itäsuomalaisista yhdeksäsluokkalaisista. Vain välttävillä kirjoitustaidoilla ei pysty tuomaan esiin vakuuttavasti argumentteja perusteluineen.

Tekstien tuottamisessa saavutti arvosanaa 8 vastaavan tuloksen tytöistä miltei kaksi kolmasosaa ja pojista alle joka kolmas. Tyttöjen taidot sekä kantaa ottavan että pohtivan tekstin tuottamisessa sijoittuivat keskimäärin hyvälle osaamisen tasolle.

Kirjoittamistaidoissa tytöt olivat vahvasti edustettuina osaamisjakauman yläpäässä ja pojat sen alapäässä.

Olen tyytyväinen kirjoittamaani tekstiin, koska sain perusteltua kaikki mielipiteeni ja mielipiteeni olivat hyvin muotoiltuja ja asiallisia. Olisin halunnut saada tekstiin vielä lisää mielipiteitä ja tietoa, mutta sanamäärä ei olisi siihen riittänyt, eikä aikakaan. (ote oppilaan pohtivasta tekstistä)

Miten oppilaat arvioivat laatimaansa tekstiä ja kirjoittamistaan?

en. olen ihan hukassa näissä kirjoitus asioissa. ne ovat liian hankalia. en minä pysty kyetä osaamaan niitä yhtään ollenkaan koska olen ihan hukassa näissä kirjoitus asioissa koska ne ovat liian vaikeita (1 p)

- - Otsikkokin voisi olla parempi mutta se on mielestäni aina vaikein ja yleensä nukun yön yli ennen kuin päätän minkä otsikon laitan. - - Kirjoitus olisi voinut mennä paremmin, jos olisin keskustellut asiasta jonkun kanssa ennen koetta ja saanut siten uusia näkökulmia asiaa kohtaan. - - Suunnittelin paperille ranskalaisilla viivoilla muutamia eri asioita, jotka halusin mainita tekstissäni. Silloin kun teen niin, pystyn helpommin kirjoittamaan pitkän tekstin. (12 p)

Kielitiedon osaaminen

Kielitiedon tehtävät kohdistuivat laajasti kielenkäyttöön ja kielimuotojen erittelyyn (POPS 2014, päättöarvioinnin kriteerit). Ne käsittelivät

- kielen variaatiota
- kielten käyttöä
- kielen rakenteiden muotoa ja merkitystä
- yleiskielen normeja
- suomen kielen piirteitä.

Kielitiedon hallinta oli melko tasaista eri AVI-alueiden välillä, mutta oppilasryhmien sisällä vaihtelu oli suurta. Tyttöjen ja poikien välinen osaamisero oli selkeä. Vähintään arvosanaa 8 vastaavan tason saavutti kielitiedossa tytöistä 60 % ja pojista 34 %. Tytöistä vähemmän kuin joka kymmenes jäi kielitiedon tehtävissä tasolle, joka vastasi arvosanaa 6–tai vähemmän, kun taas pojista vastavan tuloksen sai miltei joka neljäs.

Yleiskielen normien hallinta edellyttää sosiaalistumista yleiskielisten tekstien käyttöön, mikä merkitsee käytännössä ahkeraa asiatekstien lukemista ja laatimista.

Osaamiseen yhteydessä olevat tekijät

Sukupuolten välinen osaamisero oli selvä ja samansuuntainen suomen kielen ja kirjallisuuden kaikilla sisältöalueilla. Osaamisero oli tyttöjen hyväksi keskimäärin yhden kouluarvosanan verran.

Suurimmat sukupuolten väliset osaamisen erot olivat kirjoittamisessa noin arvosanan verran. Kielitiedossa ja kirjallisuuden tulkinnassa ero oli 0,8 arvosanaa, ja mediatekstien tulkinnassa sisältöalueista pienin eli 0,6 arvosanaa.

SUKUPUOLI

Vähintään arvosanaa 8 vastaavaan tulokseen ylsi tytöistä 18–31 prosenttiyksikköä enemmän oppilaita kuin pojista.

Sisältöalue	Vähintään arvosanaa 8 vastaava taso, tytöt	Vähintään arvosanaa 8 vastaava taso, pojat
Mediatekstien tulkitseminen	57 %	39 %
Kirjallisuuden tulkitseminen	66 %	36 %
Tekstien tuottaminen (kantaa ottava & pohtiva teksti)	64 % 62 %	33 % 33 %
Kielitieto	60 %	34 %

ALUE

AVI-alueiden selitysosuus tuloksista oli vain prosentin verran, kun taas sukupuolen ja AVI-alueen yhteinen selitysosuus oli kirjoittamisessa 17 %, kirjallisuudessa 13 % ja kielitiedossa 11 %.

Sisältöalue	Sukupuolen ja AVI-alueen selitysosuus yhteensä
Mediatekstien tulkitseminen (S2)	6 %
Kirjallisuuden tulkitseminen (S2)	13 %
Tekstien tuottaminen (S3)	17 %
Kielitieto (S4)	11 %
Kokonaistulos	16 %

KOULU

Myös koulujen välillä oli eroja oppilaiden osaamisessa. Koulujen osuus tulosten hajonnasta oli 10 % kaikilla suomen kielen ja kirjallisuuden sisältöalueilla. Tämä koulujen välinen ero on kansainvälisesti pieni mutta kansallisesti huomionarvoinen.

Useilla oppilaskohtaisilla taustamuuttujilla oli vahva yhteys arvioinnin tuloksiin:

OPPILAAN TAUSTA

Lukeminen ja kirjoittaminen näyttävät vaativan tukitoimia lukitaustaisilla oppilailla läpi kouluvuosien.

Kielellistä osaamista selittävät tekijät eivät ole yksinomaan koulun ja opetuksen vaikutuspiirissä.

Asenteet ja suhtautuminen suomen kielen ja kirjallisuuden opiskelua kohtaan

Yhdeksäsluokkalaisten asenne oppiainetta kohtaan oli kaksijakoinen: käsitykset suomen kielen ja kirjallisuuden hyödyllisyydestä olivat keskimäärin myönteiset mutta suhtautuminen oppiaineen opiskeluun neutraalia. Myönteisimmin suhtauduttiin oppiaineen osaamisen tärkeyteen tulevissa opinnoissa ja työelämässä sekä omiin mahdollisuuksiin päästä hyviin tuloksiin suomen kielen ja kirjallisuuden taidoissa.

Tyttöjen suhtautuminen opiskeluun oli myönteisempää kuin poikien. Asenteilla oppiainetta ja sen opiskelua kohtaan oli selvä yhteys oppiaineen osaamiseen.

Käytännössä kirjoittamiseen liittyvät asenteet muodostavat vajaan arvosanan eron niiden oppilaiden välille, joiden asenteet kuuluivat koko oppilasjoukon yhtäältä kielteisimpään, toisaalta myönteisimpään neljännekseen.

Kuva: Pixabay

Arvioinnin tuloksessa oli miltei yhden arvosanan ero niiden oppilaiden välillä, joiden asenteet olivat yhtäältä kielteisimmät, toisaalta myönteisimmät kirjoittamista kohtaan.

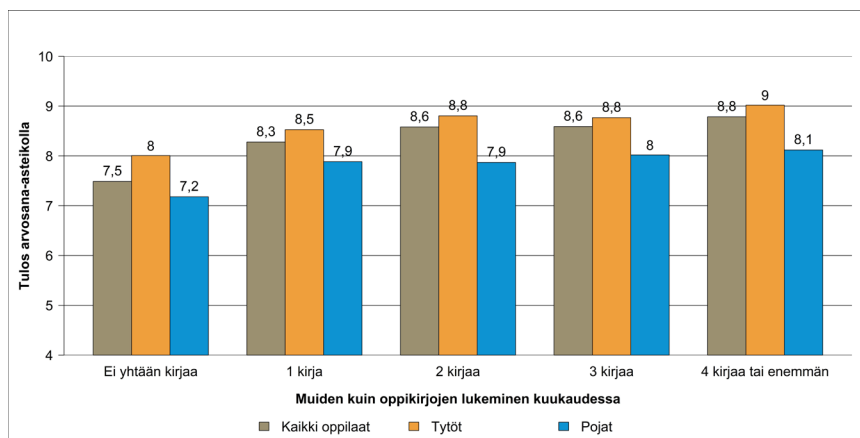
Kuinka suuri merkitys eri taustatekijöillä on oppiaineen osaamiseen?

Suomen kielen ja kirjallisuuden osaamiseen yhteydessä olevat, oppilaan kielellisiin käytänteisiin liittyvät tekijät:

Poikien keskimääräistä vähäisempi ajankäyttö arviointitehtävien parissa ja poikien laatiman tekstin suppeampi sanamäärä selittivät sukupuolten välistä osaamiseroa.

Kaikilla lukemisen harrastamista kuvaavilla muuttujilla oli positiivinen yhteys suomen kielen ja kirjallisuuden osaamiseen. Suurin ero kokonaistuloksessa oli niiden välillä, jotka lukivat kuukaudessa ainakin yhden kirjan verrattuna kirjoja lukemattomiin.

Lukukokemusten vähyydestä ja epämääräisyydestä kertonee se, että miltei joka viides oppilas oli lukemisen mieluisuudesta epävarma tai heillä ei ollut selkeää käsitystä asiasta. Lukemisharrastuksen tukeminen eri vuosiluokilla ja koulutusasteilla on tärkeimpiä oppimisen tasa-arvoa vahvistavia toimia.

OPPILAIEN OSAAMISEEN YHTEYDESSÄ OLEVIA TAUSTAMUUTTUIJEN VOIMAKKUUS

Peräti 42 % oppilaiden suomen kielen ja kirjallisuuden kokonaisosaamisesta oli selitettävissä oppilaan asenteiden, lukemisharrastuksen, kotitehtävien tekemisen ja digitaalisten medioiden käytön avulla

Kaikkiaan 67 % tyttöjen ja poikien osaamiserosta selittyi viitseliäisyydellä panostaa arviointiin, oppilaiden asenteilla, lukemisharrastuksella ja mediankäytöllä.

- Miten innostaa erityisesti pojat panostamaan tehtävien tekemiseen?
- Miten eri tavoin oppiaineen sisältöjä tehdään houkuttelevimmiksi kaikille oppijoille?
- Miten lisätään oppilaiden lukuharrastusta ja halua paneutua momenttyypisiin teksteihin myös vapaa-ajalla?

Perusopetuksen alkaessa ero kielellisessä osaamisessa tyttöjen ja poikien välillä on hyvin pieni (Alkumittaus 2020). Merkittävät erot osaamisessa ja myös oppiaineeseen asennoitumisessa syntyvät siis koulupolun varrella.

Oppilaiden osallistaminen oppimiseensa oman tavoitteenasettelun ja itsearviointin kautta oli yhteydessä oppimistuloksiin suomen kielessä ja kirjallisuudessa.

Oppilasarviointi suomen kielessä ja kirjallisuudessa

Arvioinnin yhdenvertaisuutta on syytä kehittää edelleen, sillä oppilasarvioinnissa on useita pohdinnan ja tarkistamisen paikkoja. Suomen kielen ja kirjallisuuden päättöarvosana vaihteli oppilaan sukupuolen ja jatko-opintosuunnitelmien sekä koulun mukaan:

- Saman arviointituloksen saaneiden poikien päättöarvosanat olivat keskimäärin 0,36 arvosanaa heikommat kuin saman tuloksen saaneilla tytöillä.
- Ammatillisiin opintoihin aikovilla oli 0,3 numeroa heikommat päättöarvosanat kuin lukioon suuntaavilla, kun tarkastelussa otettiin huomioon arvioinnissa osoitettu osaaminen ja sukupuoli.
- Samalla tavalla arvioinnissa menestyneiden heikoimpien oppilaiden päättöarvosanoissa eri kouluissa saattoi olla jopa 1,5 arvosan ero.
- Päättöarvosanaan 8 yltäneiden oppilaiden arvioinnissa osoittama osaaminen vaihteli eri kouluissa hieman alle 7:stä miltei 9:ään.

Poikien yleisin päättöarvosana suomen kielessä ja kirjallisuudessa oli 7, tyttöjen 9.

Hyvin menestyneiden koulujen vaatimustaso näytti olevan oppiaineessa korkea.

Kirjallinen koe, vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot sekä tuntiaktiivisuus määrittivät opettajien mukaan kurssiarvosanaa eniten.

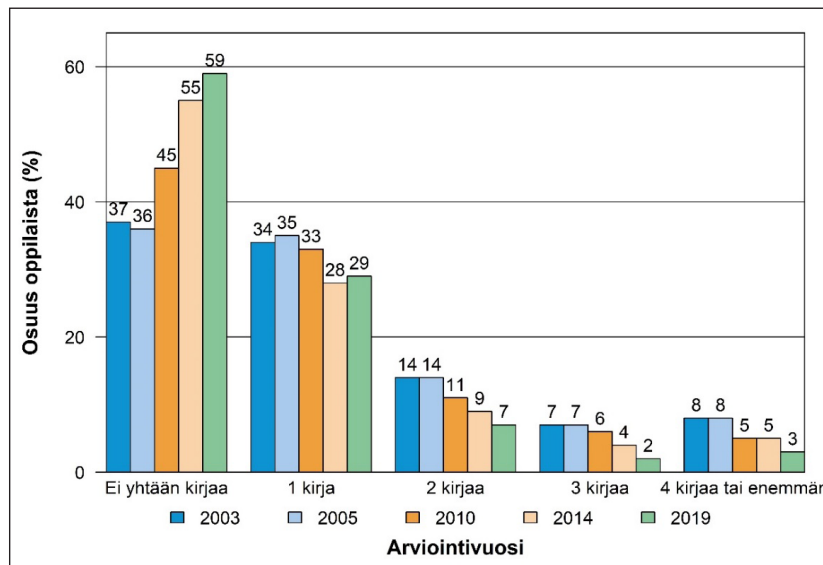
Sekä osaamistavoitteiden painotus että käsitys tavoitetason sopivuudesta opetussuunnitelman perusteissa jakoivat opettajien mielipiteitä.

Muutokset osaamisessa ja asenteissa 2000-luvulla

Suomen kielen ja kirjallisuuden osaamisessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia 2000-luvulla, kun osaamista arvioitiin muutamien eri arvioinneissa toistuvien kielen ja kirjallisuuden tehtävien perusteella (6 tehtävää, yhteensä 10 osiota). Myös tyttöjen ja poikien suhteellinen osaamisero kirjoittamisessa on säilynyt keskimäärin samana koko 2000-luvun.

Asenteet oppiainetta kohtaan ovat hieman kohentuneet. Lisäksi suhtautuminen kirjoittamiseen on muuttunut 2000-luvulla hieman myönteisemmäksi sekä tytöillä että pojilla.

Nuorten lukemisharrastus on jatkanut hiipumistaan luettujen kirjojen määrällä mitattuna. Kirjoja lukemattomien oppilaiden osuus on kasvanut ja innokkaiden lukijoiden määrä vähentynyt (ks. alla oleva taulukko).

Opettajien ajatuksia opetuksensa kehittämiseksi arvioinnin pohjalta

Opetuksen kehittämisen alue	Opettajien pedagogiset oivallukset
Monilukutaitojen opetus	Huomiota tekstivalintoihin: monimediaiset tekstit ja myös lyhyet tekstit opetukseen mukaan Yhteistyö median kanssa: autenttisten mediatekstien kommentointi Monilukutaitojen opetuksen painotukset ja sisällöt: tekstilajipiirteiden analysointi, mainoksen opettaminen ja kontekstuaalinen luenta
Kirjoittamisen opetus	Kirjoittamisen koko prosessin harjoittelu, erityisesti tekstin jäsentäminen ja suunnittelu Yleiskielen normien harjoittelu Ymmärrettävän tekstin laatiminen Tekstin tuottamisen sujuvoittaminen: lyhyiden tekstien laatiminen, aikaraamissa kirjoittaminen sekä tekstin tuottamisen täsmäharjoittelu ja -ohjeet siihen
Oppilasarviointi	Tekstien kriteeripohjainen arviointi Omien kriteeristöjen rakentelu ja muokkaaminen Tehtäviin vastaamisen harjoittelu, esimerkiksi tehtävänannon lukeminen ja noudattaminen Mahdollisuus näyttää osaamistaan eri tavoin
Oppimistehtävien suunnittelu	Tekstin tuottaminen koneella Tehtävien lyhyys ja ohjeistusten täsmällisyys
Jatkuvan oppimisen näkökulma	Motivaation, sinnikkyuden ja itsearvioinnin merkitys oppimiselle Työskentelytaidot osana suomen kielen ja kirjallisuuden opetusta Motivoitumattomien opiskeluun ratkaisu ”pikaharjoituksista” ja oppimisen selkeästä tavoitteellistamisesta
Opetussuunnitelman mukainen opetus	Arviointitehtävät peilinä opettajan pedagogisille ratkaisuille Uudet ideat opetussuunnitelman soveltamiseen, erityisesti monilukutaidon harjoitteluun
Yhteisöllinen opetuksen kehittäminen	Yhteinen kehittämispuhe ja -työ kouluissa lisääntynyt arvioinnin myötä Pedagogiikan arviointi: oman tai yhdessä luodun pedagogisen linjan pohtiminen, varmennuksen hakeminen sille

Selkeät pisteytyskriteerit ovat hyvä asia: jos kaikkiin arvioitaviin tehtäviin jaksaisi kirjoittaa selkeät kriteerit pisteytykselle, auttaisi se numeroiden antamisessa jatkossa. (opettajapalaute)

Suosituksset

Kasvattaja

Jokaisen oppilaan kielellinen osaaminen ja vahvuuksien käyttö ansaitsevat myönteistä huomiota. Poikien kielellinen osaaminen saattaa olla erilaista kuin tyttöjen ja jäädä osittain koulussa piiloon ja arvioinnissa näkymättömiin.

Vanhempi, varhaiskasvattaja ja opettaja, sanallista lasten ja nuorten kielellistä osaamista. Auta jokaista huomaamaan jo taitamaansa ja tekemään sitä näkyväksi. Usko omaan osaamiseen edistää lukemisen, kirjoittamisen ja vuorovaikutuksen taitojen harjoittelua ja kehittämistä.

Opettaja

Nosta äidinkielten tärkeyttä sekä kielellisten taitojen hyötyjä monin tavoin esiin. Auta lasta ja nuorta huomaamaan, missä kaikkialla kieltä on sekä miten monin tavoin kieli näkyy elämisessä ja vaikuttaa eri tilanteissa ja ympäristöissä.

Varmista, että kaikille oppilaille sukupuolesta, kielitaustasta tai harrastuneisuudesta riippumatta on opetuksessa paikkoja ilmaista itseään, kokemuksiaan ja tunteitaan. Suunnittelethan erilaiset testit, arvoinnit ja arviointitilanteet siten, että oppilaat voivat tuoda niissä esiin omia kielellisiä taitojaan ja sitä, mitä ovat oppineet myös vapaa-ajallaan.

Oppilaalla on oikeus tietää, millaista osaamista kulloinkin arvioidaan ja miten osaamistaan voi osoittaa. Tehkää kouluissa ja oman oppiaineen sisällä yhteistyötä ja varmistakaa, että päättöarviointi perustuu yhtäläiseen kriteerien tulkintaan.

Jatkakaa luetun ymmärtämisen harjoittelua vielä yläkoulussa. Yläluokilla tulee esiin yhä uusia tekstilajeja ja kielenkäyttötilanteita, joihin on yhdessä perehdyttävä. Myös medialukutaidon taustalla ovat vankat luetun ymmärtämisen taidot (ks. Leu ym. 2017).

Kehitellään oppilaiden kanssa yhdessä erityyppisille lukijoille sopivia, valinnaisia lukuhaasteita. Lukemisen into lähtee oppilaiden omasta työkentelystä kirjojen parissa.

Tehkää kieli koulussa näkyväksi. Auttakaa yhdessä oppilaita tarkkailemaan eri oppiaineisiin ja oppimisen ympäristöihin kiinnittyviä kielellisiä taitoja ja harjoittelemaan niitä.

Jokainen opettaja on kielenopettaja ja opettaa samalla ajattelua ja oppimaan oppimista. Opiskelutaidot ovat pitkälti kielellisiä ja niitä pitää harjoitella.

Pohtikaa kirjoitustaitoja (tekstien tuottamisen taidot) kokonaan uusin silmin monilukutaitoajattelun kautta. Eri käyttötarkoituksiin ja ympäristöihin kuuluvat tekstit ovat yläkoulun suomen kielen ja kirjallisuuden tuntien perusasiaa. Harjoitelkaa laatimaan eri tekstilajeja ja julkistamaan niitä monenlaisille kohderyhmille eri paikoissa.

Yksilöllistä ja eriytä kirjoittamisen opetusta rohkeasti oppilaan taitojen ja motivaation mukaan. Osa oppilaista tarvitsee yläkoulussakin täsmäohjausta aivan perustaidoissa, kuten tekstin sisällön rakentamisessa lauseiden pohjalta. Tavoitteiden selkeä määrittely ja kehitysaskeleiden seuraaminen kussakin kirjoitustilanteessa auttavat kaikenkertyyppisiä kirjoittajia taitoharjoittelussa.

Tasa-arvoisia oppimisen mahdollisuuksia on syytä tarkkailla jatkossakin.

Rehtori

Tehkää kielen merkitystä oppilaiden kasvussa, kehittymisessä ja oppimisessa näkyväksi koulussanne eri tavoin. Tuokaa kehittämisprojektein, haastein ja vanhempainilloissa esiin sitä, miten koko koulu lukee ja pitää huolta oppilaidensa ja henkilöstönsä kielitaidosta.

Tuokaa päättäjien tietoon oppilaiden kielellisen tuen tarpeita. Järjestäkää päättäjille tilaisuuksia, joissa mietitte yhdessä ratkaisuja ja rakenteita erilaisiin tukimuotoihin kunnassanne.

Opetuksen järjestäjät

Tukekaa eri tavoin tasa-arvoisen oppimisen mahdollisuuksia erityisesti niillä alueilla, joissa oppilaiden kielellisen osaamisen taso jäi keskimäärin matalaksi. Osalla yhdeksäsluokkalaisista on niin heikot kielenkäyttötaidot, että he tarvitsevat monentyyppistä tukea ja ohjausta vielä yläkoulussa esimerkiksi tekstien tulkitsemiseen sekä juonellisen tekstin tuottamiseen ja ajatusten ilmaisemiseen kirjallisesti.

Kehitelkää kouluihin, kunnan koulujen välille sekä eri toimialoille (opetus-, kulttuuri- ja vapaa-ajan toimeen) yhteistyötä. Luokaa yhdessä joustavia rakenteita opetuksen laadun takaamiseksi, vaikka kuntien varat ovat poikkeustilanteen takia heikot. Yhteinen tahto ja monenlaiset paikalliset luovat ratkaisut mahdollistavat niukassakin taloustilanteessa opetuksen eriyttämisen ja yksilöllisen ohjauksen.

Opetuksen kansallisen tason toimijat

Taataan opettajien jatkuva kouluttautuminen, sillä se on varmin keino pitää perusopetus laadukkaana ja tutkimusperustaisena.

Uudistetaan kirjoittamisen pedagogiikkaa näkemyksellisesti ja rohkeasti toimintaympäristöjen ja viestinnän muotojen uudistuessa. Sekä kirjoittamisen oppimisen tutkimus että opetus vaativat kansallista ohjelmaa: tutkimukseen perustuvaa kirjoittamisen opetuksen kehittämistä Lukuliikkeen tapaan.

Pidetään jatkuvan oppimisen näkökulmaa esillä jo varhaiskasvatuksesta lähtien oppimisen tasa-arvon toteutumiseksi. Oman toiminnan suunnittelu, johdonmukainen toteuttaminen ja arviointi ovat kaikkien koulutusasteiden tärkeitä sisältöjä. Mahdollisuuksia ja tukea oppimaan oppimiseen on tarjottava yksilön kasvun ja kehityksen eri vaiheissa.

Jatketaan parhaillaan meneillään olevaa oppilasarvioinnin kehittämistä ja sen tulosten seuraamista. Perusopetuksen päättöarviointi on suomen kielessä ja kirjallisuudessa eriarvoistavaa tarkasteltiinpa sitä koulujen, sukupuolen tai perusopetuksen päättävien jatkokoulutusaikojen perusteella. Päättöarvosanalla on erityinen merkitys nuorelle, sillä se toimii portinvartijana jatko-opintoihin, ja lisäksi sillä on vaikutusta nuoren itsetuntoon, muun muassa käsitykseen itsestä oppijana: lukijana, tekstien tuottajana ja viestijänä.

Kun isolla osalla nuorista on hyvin heikko luetun ymmärtämisen taito vielä perusopetuksen päättövaiheessa, jää yksi perusopetuksen keskeisistä tavoitteista saavuttamatta.

Täydenniskoulutuksen järjestäjät ja oppimateriaalien tuottajat

Kuunnelkaa opettajien koulutustarpeita ja -toiveita. Järjestäkää koulutuksia, joissa opettajien on mahdollista jakaa osaamistaan ja kehittää sitä opetuskokeiluin yhdessä. Luokaa tilaisuuksia palata opettajien omiin kokeiluihin ja sovelluksiin, jotta kouluttautumisesta tulee pitkäkestoista ja opittua on mahdollista pohtia yhdessä.

Kirjoittamisen opetus kaipaa rohkeaa uudistamista myös koulutuksissa ja oppimateriaaleissa. Tarvitaan kirjoittamisen pedagogiikan kokonaisohjelma sekä opettajankoulutusta että oppimateriaalien tuottamista varten.

Teksteillä toimiminen ja kielellinen osaaminen kuuluvat jokaisen oppiaineen tavoitteisiin ja sisältöihin. Kielitietoisuuden oppimisen ja tiedon- alakohtaisten tekstitaitojen soveltamista ja näkyväksi tekemistä tarvitaan sekä oppimateriaaleihin että opettajien koulutukseen.

KARVI

Kansallinen koulutuksen
arviointikeskus
PL 28 (Mannerheiminaukio 1 A)
00101 HELSINKI
kirjaamo@karvi.fi
vaihte: 029 533 5500
karvi.fi

Tiivistelmäjulkaisu perustuu seuraaviin Karvin julkaisuihin:

Oppimistulosarvioinnin raportti:

Kauppinen, Merja & Marjanen, Jukka 2020. Millaista on yhdeksäsluokkalaisten kielellinen osaaminen? – Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimistulokset perusopetuksen päättövaiheessa 2019. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Osoitteessa <https://karvi.fi/publication/suomen-kielen-ja-kirjallisuuden-oppimistulokset-perusopetuksen-paattovaiheessa-2019>

Kirjoittamisen opetusta käsittelevä artikkelikokoelma:

Hellgren, Jan & Kauppinen, Merja (toim./red.) 2020. Kirjoitan, siis ajattelen. Näkökulmia kirjoittamisen opetukseen. Jag skriver, alltså tänker jag. Perspektiv på skrivpedagogik. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Osoitteessa <https://karvi.fi/publication/suomen-kielen-ja-kirjallisuuden-oppimistulokset-perusopetuksen-paattovaiheessa-2019-artikkelikokoelma>

Tiivistelmät 17:2020
KUVAT: Hanna Tarkiainen sarjasta Kuvitelmia
TAITTO PunaMusta Oy
ISBN 978-952-206-622-0 nid.
ISBN 978-952-206-623-7 pdf
ISSN 2669-817X (painettu)
ISSN 2669-8811 (verkkójulkaisu)
PAINO PunaMusta Oy, Helsinki
@ Kansallinen koulutuksen arviointikeskus